

Semantika i struktura na slovenskiot vid III,

Filološki fakultet »Blaže Koneski«, Katedra za makedonski jazik
i južnoslovenski jazici, Skopje 1998

Majda Merše

IZVLEČEK: V prispevku je predstavljen tretji zbornik iz serije z naslovom Semantika in struktura slovanskega vida, idejno zasnovane v letih 1993–1995 in uresničene z zaporednim izhajanjem zvezkov od leta 1995 dalje. Namen predstavitve, ki se omejuje zlasti na prikaz v prispevkih obravnavane tematike in uporabljenih metodoloških pristopov, je seznanitev strokovne javnosti z delom aktualnega dogajanja v slovanski aspektologiji.

ABSTRACT: The paper presents the third proceedings from the Semantika i struktura na slovenskiot vid series. The idea for this series was conceived in the years 1993–1995, and was realized by consecutive issuing of volumes since 1995. The purpose of this presentation, which focuses especially on the topics discussed and the methodology used, is to familiarize the Slovenian subject specialists with some of the current findings in Slavic studies of verbal aspect.

1 Serijo publikacij s skupnim naslovom *Semantika in struktura slovanskega vida* sestavljajo zvezki, ki prinašajo prispevke z mednarodnih konferenc, na katerih je bila obravnavana aktualna vidska problematika v slovanskih jezikih. Serija je končni rezultat prizadevanj za načrtno in organizirano mednarodno sodelovanje pri reševanju odprtih vprašanj s področja slovanskega glagolskega vida, bodisi še nerešenih ali tistih, ki niso bila zadovoljivo rešena. Pobuda za tovrstno sodelovanje je bila dana na 11. mednarodnem slavističnem kongresu, ki je bil leta 1993 v Bratislavi. V praksi je zaživela v organizacijskem okviru, ki ga je zagotovila leta 1995 ustanovljena aspektološka podkomisija, delujoča v sklopu Mednarodne komisije za raziskovanje gramatičnih struktur slovanskih jezikov (slednja skupaj z drugimi komisijami deluje pri Mednarodnem slavističnem komiteju¹). K hitri uresnitvi zamisli in k zgodnjim ter kakovostnim rezultatom je nedvomno pripomogel tudi njen

¹ Krajše obvestilo o sestavi in delovanju Mednarodnega slavističnega komiteja oz. o organizacijskih oblikah mednarodnega delovanja slavistov je mogoče prebrati v poročilu Franceta Novaka o 12. mednarodnem kongresu slavistov v Krakovu od 27. avgusta do 2. septembra 1998 (Novak 1998: 201).

koordinacijski komite, ki mu predseduje Stanislav Karolak iz Poljske, člana pa sta Adrian Barentsen iz Holandije in Volkmar Lehmann iz Nemčije.²

Med pričakovanimi rezultati organiziranega in programsko usmerjanega dela slovanskih vidoslovcev je Karolak omenil tudi povečevanje zanimanja za konkretna vprašanja, ki se zastavljajo pri vidskih opisih posameznih slovanskih jezikov. V predgovoru k drugemu zvezku je posebej opozoril na dejstvo, da je v koncept raziskovanja vgrajena odprtost za nestandardne načine reševanja aktualne vidske problematike.

Prvi (*SSSV I* 1995) in drugi zvezek (*SSSV II* 1997) serije prinašata prispevke z mednarodnih konferenc, ki sta bili leta 1995 in 1996 zaporedoma v Krakovu. Organiziral ju je Inštitut za neofilologijo tamkajšnjega Pedagoškega inštituta.

2 V zborniku *Semantika i struktura na slovenskiot vid III* je objavljenih 23 prispevkov,³ ki so bili v večini predstavljeni na tretji mednarodni aspektološki konferenci, potekajoči od 27. do 30. septembra 1997 v Skopju. Organizirala jo je Katedra za makedonski jezik in južnoslovanske jezike Filološke fakultete »Blaže Koneški« iz Skopja. Na konferenci so sodelovali vidoslovci iz Makedonije, Poljske, Rusije, Italije, Nemčije, Finske in Slovenije. Zelo številna je bila makedonska skupina vidoslovcev, kar je posledica načrtnega raziskovalnega dela v okviru projekta *Glagolski vid v makedonskem jeziku*, ki ga uresničuje organizatorica konference.⁴

2.1 Prispevki so razvrščeni v tri vsebinske sklope. Prvega, ki nosi naslov *Vidska semantika*, uvaja prispevek **Lucyne Gebert**. Avtorica v njem s strokovno kompetenco, ki ji jo zagotavlja dolgoletno delo na teoriji vida (aspekta), analizira razmerje med vidom, modalnostjo in ilokutivno silo. Izhaja iz dveh teoretičnih predpostavk: 1. da obstaja soodvisnost med vidom in leksikalnim pomenom glagola in 2. da je treba upoštevati tudi pragmatično ravnino, ki je v konkretnem primeru tesno povezana z delovanjem ilokutivne sile. Omenjeni dejstvi po avtoričinem prepričanju določata izbor vida pri rabi katere koli glagolske oblike v slovanskih jezikih, zato ju je treba upoštevati tudi pri vidoslovnem raziskovanju. Avtorica na primerih iz poljščine in ruščine ugotavlja, da je funkcioniranje vidov v velelnem naklonu drugačno kot v povednem in da se razporejenost in obseg ilokutivne sile spreminjata glede na naklon in glede na vid, pri zadnjem v tesni odvisnosti od leksikalnega pomena glagola. Tega ponazarja s formulo semantičnega razreda, v kate-

² Ozadje nastanka serije *Semantika in struktura slovanskega vida* (okrajšano *SSSV*) je v predgovoru k prvemu zvezku osvetlil njegov urednik Stanislav Karolak (*SSSV I* 1995: Predislovie).

³ Zbornik, ki sta ga uredila Stanislav Karolak in Ljudmil Spasov, po številu prispevkov močno presega prva dva, saj je bilo v prvem objavljenih 11, v drugem pa 14 prispevkov.

⁴ O projektu, ki je hkrati del širšega projekta (*Sistem aktualnosti in temporalnosti v slovanskih in romanskih jezikih*), o njegovih teoretičnih osnovah in ciljih prim. Spasov 1997: 221–223.

rega se glagol uvršča. Na nastanek odtenkov vpliva tudi sobesedilo. V velelniku se ilokutivna sila osredinja bodisi na glagolski leksem v celoti (pri nedovršenem vidu) ali na njegove posamezne pomenske sestavine (pri dovršenem vidu).

G. A. Zolotova obravnava soudeležbo leksike, oblikoslovja in skladnje pri uresničevanju vidsko-časovnih funkcij ruskega glagola. Zaustavlja se ob dveh vprašanjih, ki si jih vidoslovci pogosto zastavljajo: 1. ob vprašanju o izhodiščni vidski obliki in 2. ob vprašanju o funkciji vidov nasploh. Njuna razrešitev bi po avtoričinem mnenju veliko prispevala k teoriji o glagolskem vidu, olajšala pa bi tudi slovaropisno prakso (njuno praktično aktualnost občuti tudi sama kot sodelavka pri Funkcionalnem slovarju ruskega glagola). Zolotova se strinja z ugotovitvijo Stanislava Karolaka, da je izhodiščni vidski pomen odvisen predvsem od značaja dejanja in da zato ne more biti enak pri vseh glagolih: pri nekaterih je vnaprej določen pomen trajnosti, pri drugih pomen trenutnosti. Avtorica izhaja iz dejstva, da se jezik urešničuje v komunikacijskem procesu v obliki besedila, zato posebno pozornost namenja besedilnim funkcijam vidsko-časovnih oblik. Govori o funkcionalno-semantični paradigmi glagola. Na tehniko vidskega oblikoslovja in izražanja vrst glagolskega dejanja gleda kot na sredstvo za oblikovanje strukture besedila. Mnenja je, da odgovore na vidoslovna vprašanja lahko zagotovi večje (slovnično) upoštevanje govorečega in njegovih kominukacijskih interesov.

Sestavek **Elžbiete Kossakovske** je namenjen vidu v izglagolskih abstraktnih samostalniških poimenovanjih (v poljščini in ruščini). Avtorica izhaja iz naslednjih splošno priznanih dejstev: t. i. nomina actionis so rezultat skladijske izpeljave, pri kateri ne prihaja do pomenskih sprememb, čeprav samostalniki opravljajo druge skladijske vloge kot motivirajoči glagoli. Od motivirajočega glagola prevzemajo tudi vidski pomen. Pri ugotavljanju vidskopomenske skladnosti med motivirajočim glagolom in izglagolskim samostalnikom se Kossakovska opira na teorijo Stanislava Karolaka: tako kot glagoli tudi izglagolski samostalniki lahko izražajo enega od osnovnih vidskih pomenov, to je trajanje ali trenutnost, ali pa so nosilci zapletene vidske konfiguracije (inchoativne, rezultativne, telične, potencialne, multiplikativne in limitativne). Avtorica preverja njihovo zmožnost izražanja posameznih konfiguracij, opozarja pa tudi na obstoj variantnih izraznih oblik (npr. besednozvezne).

Znana ruska vidoslovka **E. V. Padučeva** se je v obsežni razpravi lotila zahtevne ponovne sistematizacije pojmov in terminov ruskega vidoslovja. Potreba po njej je obstajala, saj je od sistematizacije slovanske vidoslovne terminologije, ki jo je leta 1965 opravil Maslov, minilo več desetletij, v katerih je vidoslovje doseglo občuten razvoj. Padučeva kritično pregleduje terminološke in konceptualne rešitve Maslova ter ločuje splošno priznane rešitve od problematičnih in neustreznih. Sistem dopolnjuje z novimi termini, ki so rezultat vidoslovnih in pomenoslovnih dosežkov zadnjih desetletij. Omejuje se na semantiko, znotraj te pa se osredinja na naslednjo problematiko: 1. opredelitev vidskega para in razmerje med vidom in vrstami glagolskega dejanja; 2. vid in leksični pomen glagola; ontološke kategori-

je; 3. delni vidski pomeni; 4. pomanjkljive (defektne) paradigme delnih vidskih pomenov.

Finski jezikoslovec **Hannu Tommola** želi s prispevkom, ki nosi naslov *Aspektualne značilnosti rezultativne in kvazirezultativne semantike*, doseči dvoje: prispevati k tipologiji glagolskih pomenov in izpeljati tipološko primerjavo aspekto-loških kategorij v dveh tako različnih jezikih, kot sta ruski in finski. Avtor ugotavlja, da se po slovnični plati pribaltsko-finski jeziki močno razlikujejo od ruskega, glagolski sistemi pa – ob zadostnem upoštevanju semantike – izkazujejo presenetljivo podobnost.⁵ V prispevku med drugim dokazuje, da so v finskem jeziku semantične lastnosti glagolov, ki se ujemajo z nekaterimi razredi ruskih glagolov, določenimi na osnovi njihovih skladenjskih in oblikoslovnih lastnosti, izražene s pomočjo aspektualno relevantne kategorije sklona objekta.

Zuzana Topolinjska v krajšem sestavku, namenjenem oblikam na *-l* in vidu, v obliki tez predstavlja razvoj glagolskih oblik, med njimi tudi prvotnih in drugotnih oblik na *-l*, v časovnem razponu od indoevropsčine do danes ter obseg njihove rabe v sodobnem makedonskem knjižnem jeziku.

2.2 Na čelu drugega vsebinskega sklopa, v katerem je obravnavana pomen-ska in slovnična problematika vida v makedonščini, stoji sestavek **Stanislava Karolaka** z naslovom *Pojem inhoativnosti in inhoativna konfiguracija v slovnici makedonskega jezika*. Avtor v njem izhaja iz lastne teorije,⁶ ki je skupaj z deli predhodnikov dala sodobnemu vidoslovju novo raziskovalno spodbudo. Bistvo te teorije⁷ je v priznavanju obstoja preprostih in zapletenih vidov. Delitev je odraz različne stopnje zapletenosti pojmovnih kategorij. Preprosta vida sta dva: trenutni (momentni) in trajnostni oz. nadaljevalni (kontinualni), zapletenih vidov ali t. i. vidskih konfiguracij pa je več. Slednje imajo bodisi trenutno (inchoativna, terminativna, rezultativna, transformativna, distributivna in limitativna) ali trajnostno (telična, habitualna in multiplikativna) dominantno. Iz Karolakove teorije izhajajo kar štirje makedonski vidoslovci, ki v skrbno načrtovanih prispevkih v zborniku obravnavajo naslednje vidske konfiguracije makedonskega jezika: inchoativno in terminativno (Milica Mirkulovska), limitativno (Iskra Panovska-Dimkova), rezultativno (Ljudmil Spasov) in telično (Stanislava-Staša Tofoska). Karolak v *SSSV III* inchoativnost (začetnost) predstavlja z naslednjo logično formulo: ZGODIL SE JE P, TAKO DA JE Q, ali razčlenjeno: ZGODILO SE JE TAKO, DA OBSTAJA SITUACIJA Q

⁵ Hannu Tommola je aspektualnost v finskem in ruskem jeziku primerjalno soočil in predstavljal v obsežni monografiji (Tommola 1986).

⁶ Predstavljena je v zelo odmevni razpravi *O semantyce aspektu (w dwudziestą rocznice publikacji rozprawy F. Antinucciego i L. Gebert "Semantyka aspektu czasownikowego")* (Karolak 1996).

⁷ Od klasične teorije, ki leksičnim morfemom (semantemom) ne priznava vidskega pomena, se razlikuje po tem, da vid razume kot notranjo lastnost pojmov, izraženih z leksičnimi morfemi (Karolak 1996: 53; Spasov 1997: 221–222).

(konkretno: $x \text{ sfati } p = \text{ZGODILO SE JE TAKO, DA } X \text{ RAZUME } P$, ali $x \text{ svene/ovene} = \text{ZGODILO SE JE TAKO, DA JE } X \text{ UVEL}$). Inhoativna konfiguracija je sestavljena iz obeh preprostih vidov: trenutnega, ki je dominantna, in trajnostnega. V makedonščini se izraža s preprostimi ali sestavljenimi semantemi.

Predstavitev nasprotja med inhoativnostjo in terminativnostjo **Milice Mirkulovske** je dopolnjena s prikazom načinov njunega izražanja v makedonščini in poljščini. Inhoativnost in terminativnost sta razumljeni kot začetni/končni trenutek obstajanja stanja/nestanja oz. kot trenutek nastopa spremembe dejanja ali stanja. Izražata se s skladenjskimi, leksikalnimi in morfološkimi sredstvi, zato Mirkulovska govori o skladenjskih (npr. *počna da zboruva, počna sa zborovanje / završi sa zborovanje*) in morfoloških inhoativnih oz. terminativnih konstrukcijah (npr. *pee : zapee/dopee*). Navaja tudi listo prvotnih in drugotnih inhoativnih oz. terminativnih glagolov. Pri prvih je obvestilo o začetku/koncu dejanja/stanja vgrajeno v pomen korena besede (npr. *(se) počne, (se) završi*), pri drugih pa je dodano oslabljenemu osnovnemu pomenu (npr. *rodi se, dobi, trgne, dojde, vospostavi, trešti* itd.). Sestavek **Iskre Panovske-Dimkove** je namenjen obravnavi limitativnosti v vidoslovni literaturi. Sama jo razume kot pomensko kategorijo, ki kaže trajanje dejanja/stanja v določenem časovnem obdobju. Limitativna konfiguracija, ki jo analizira na osnovi makedonskega gradiva, je dvovidska, saj sestoji iz konfiguracije s trajnostno dominantno in konfiguracije s trenutno dominantno. Na oblikovni ravni se izraža: 1. s korenem (npr. *si počin-e, Počini si (malku) vo sobana*) in s kombinacijami: 2. semantema in morfemskega okolja (to je semantema in predpon (npr. *do-, za-, od-, pre-* itd.) oz. pripone (npr. tematske aoristne pripone (*ode*) ali pripone *-n-* (*sed-n-e*)), 3. semantema in skladenjskega okolja (npr. *Tri časa trčav od seloto dotuka*), 4. semantema in sobesedila. Prikaz je dopoljen z obsežnim pregledom (izbrane) literature.

Ljudmil Spasov je rezultativno konfiguracijo predstavil že v *SSSV II* (Spasov 1997), v *SSSV III* pa se ukvarja z odvisnostnim razmerjem med njo in povzročevalnostjo (kavzacija). Ugotavlja, da je rezultativna konfiguracija glede na stopnjo zapletenosti uvrščena nižje od inhoativne, ker je obogatena s povzročevalnostjo. Inhoativna konfiguracija je ob odvzemanju povzročevalnosti po skladenjski poti izpeljana iz rezultativne (npr. *(se) drvosa < drvosa (nekogo, nešto)*). Avtor opira ugotovitve na analizo glagolov tipa *brad-os-a*, tvorjenih s pripomo *-osa*, ki je prevzeta iz grščine. Tovrstne glagolske tvorjenke označuje kot balkansko serijo (npr. *vampir-os-a*), tip *po-vampir-i se* pa je značilen za slovansko serijo. V makedonščini je balkanska serija glagolov predstavnik vzročnih prehodnih glagolov, ki skladenjsko lahko izražajo tudi inhoativnost in rezultativnost. Glagoli balkanske in slovanske serije izkazujejo različno pomensko strukturo: 1. *vampir-os-a* = koren s trajnostnim vidom (*vampir-*) + pripomo *os-* s trajnostnim vidom + *-a* brez vidskega pomena; 2. *po-vampir-i se* = predpona s trenutnim vidskim pomenom + koren s trajnostnim vidom (*vampir-*) + pripomo brez vidskega pomena.

Stanislava-Staša Tofoska prikazuje mehanizem tvorjenja telične konfiguracije, ki jo predstavlja kot konfiguracijo najmanj treh vidskih pomenov oz. seme-

mov: trenutnega in dveh trajnostnih (trajnost je tudi dominantna). Izraža se z nese-stavljenimi ali sestavljenimi semantemi. Analiza kaže, da nastaja s predponsko in priponsko tvorbo iz teličnih (npr. *leč-i*, *kompon-ira*, *so-šu-va*, *pod-iz-gas-n-uva*), trajnostnih (*v-mest-uva*, *do-na-mest-uva*), rezultativnih (*da-va*, *do-po-da-va*), inhoativnih (*zin-uva*) in terminativnih (*izčezn-uva*, *pod-izčezn-uva*) korenov.

2.3 Najobsežnejši je tretji del zbornika, ki ima naslov *Vidska strukturalizacija v posameznih jezikih/dialektih*. Vanj je vključenih dvanajst prispevkov. Kar štirje od njih se zaradi posebnosti pri izražanja vida ukvarjajo s posameznimi makedonskimi govori oz. narečji. **Petar Atanasov** obravnava vid v romanskih jezikih, konkretno v romunskih dialektih, karšna sta meglenoromunski in istrskoromunski. V obeh primerih gre za poseben tip romanskega jezika, ki je zaradi močnega makedonskega oz. hrvaškega vpliva dobil posebne značilnosti. Glagolski vid se v teh dialektih izraža na slovanski način in ne s pomočjo časa in načina kot v romanskih jezikih: npr. megl. *durmíri* 'spati', *zadurmíri* 'zaspati'. **Maksim Karanfilovski** se ukvarja z enicevardarskim govorom, kjer je vid izražen enako kot v drugih makedonskih govorih, oblikovne posebnosti pa izvirajo iz naglasnega sistema in iz posledične redukcije nenaglašanih samoglasnikov. **Marjan Marković** govori o vlogi slovensko-aromanske imperfektivizacije pri izražanju glagolskega vida v ohridskem makedonskem in aromanskem govoru. Ker je v makedonskem govoru prisotna tendenca omejevanja tvorbe aoristnih oblik od nedovršnih glagolov, se v aromanskem ohridskem govoru razumevanje nasprotja dovršni vid – nedovršni vid vse bolj približuje nasprotju aorist – imperfekt. V obeh govorih se tako oblikuje podoben sistem: nedovršni vid ustreza imperfektu, dovršni pa aoristu. **Kosta Peev** se zaradi odklonov, ki nastajajo pod vplivom neslovanskih balkanskih jezikov (romanskih in grškega), ukvarja z dolnjevardarskimi govori.

Mito Agirovski v sestavku z naslovom *Vidska semantika v makedonskem in grškem jeziku* analizira glagole, prevzete iz grščine, in glagole, tvorjene s priponomi grškega izvora (*-osa*, *-asa*, *-jasa*, *-esa*). Makedonščina je pri prevzetih glagolih vid izrazila tako, da je oblikam sigmatičnega aorista dodala pripono *-uva* (*kalesa* + *-uva* > *kalesuva*). Posebno produktivnost izkazuje pripona *-osa*. Z njeno pomočjo je bil izoblikovan celo nov glagolski model, ki učinkovito zapolnjuje vrzel v makedonskem glagolskem sistemu. Izkazujejo ga izsamostalniški glagoli tipa *krvjosa* 'okrvaviti se'.

Lidija Arsova-Nikolić se v sestavku z naslovom *Vid in prevod (angleško – makedonsko)* ukvarja s problematiko prevajanja slovničnih kategorij (konkretno vida in časa), ki v izhodiščnem in ciljnem jeziku nimajo enakih izraznih oblik. Angleški sedanji perfekt (the present perfect) se v makedonščini prevaja na različne načine. Vsaka izmed petih najpogostejših nadomestnih oblik (*sum* + oblika *-l*, aorist, imperfekt, sedanjik, *ima* + oblika *-n/-t*) se uporablja pod posebnimi pogoji. Avtorica navaja (z jezikoslovnim premislekom in prevajalsko prakso utrjena) merila, ki uravnavajo izbor imperfekta in aorista. To sta makedonski časovni obliki, ki hrati jasno izražata tudi nedovršni in dovršni vid.

Eleni Bužarovska obravnava vidsko problematiko glagolov slušnega zaznavanja v ruščini in makedonščini. Raziskava ima namen preveriti odnos med pomenskimi lastnostmi in vidom tovrstnih glagolov. Avtorica opira analizo na že obstoječo delitev na: 1. stanjske glagole, ki označujejo statičen proces, neodvisen od volje osebk (npr. *čuje, sluša*¹), in 2. aktivne glagole, ki označujejo dinamičen, zavestno nadzorovan proces (npr. *sluša*²). V ruščini sta ta dva tipa izražena leksikalno, v makedonščini pa z ekozvočnicami. Avtorica navaja pet sobesedilnih dejstev, od katerih je odvisen izbor vida, hkrati pa ugotavlja povezavo med njimi in semantiko glagola. Analizo dopolnjuje s pogostnostnim prikazom razvrstitve vida v časovnih oblikah (v makedonščini se *sluša* najpogosteje pojavlja v imperfektu, v ruščini pa *slyšat*/*slyhat* v preteklem nedovršenem času).

Iz Karolakove koncepcije vida izhaja tudi **Alina Kreisberg** v primerjalno zasnovanem sestavku o vidskem pomenu trpnih konstrukcij v poljščini in italijanščini. Raziskovanje opira na izhodiščno definicijo, da potrpenje (pasivizacija) povzroča obvezno zamenjavo dveh razmernih argumentov: dejavnosti agensa in s to dejavnostjo povzročene novega stanja objekta. Trpnik ustvarja obrnjeni perfekt, v katerem je informacija o prvotnem dejanju v bistvu informacija o uresničitvi novega stanja. Definicija se nanaša na trpne konstrukcije z dovršnim deležnikom. Uporabiti jo je mogoče tudi za konstrukcije s povratnim zaimkom *się* oz. za oblike na *-to/-no*. Avtorica se v nadaljevanju sestavka ukvarja s problemom ponovnega zajetja informacije o dejavnosti, ki je izzvala novo stanje, v vsebino izjave. Vključitev je možna s pomočjo pomožnega glagola *zostać* (poljsko) oz. *venire* (italijansko), možnost sama pa je odvisna od ustroja vzročne relacije, to je njenega +/- prehodnega značaja.

Majda Merše se v sestavku, namenjenem osvetlitvi razmerja med leksičnim in vidskim pomenom enovidskih glagolov, uporabljenih v slovenskem knjižnem jeziku 16. stoletja, osredinja na problem prepoznavnosti enovidskih pomenov v starejših besedilih. Ugotavlja, da je do objektivnih meril za njihovo odkrivanje mogoče priti s pomočjo preverjanja spremenljivosti skladenjskega okolja glagolov. Tipe skladenjskih sprememb preverja: 1. znotraj pomenske strukture delno enovidskih glagolov (s primerjavo pomenov, ki omogočajo vidsko parnost, in enovidskih pomenov, npr. *gristi kaj – vest jih grize*), 2. pri širjenju enovidskosti (s primerjavo pomenov enovidskih glagolov, npr. *deži – kamenje deži*) in 3. ob nastopu drugotne enovidskosti v okviru mejnih pomenov nedovršnikov (npr. *tkati šotor – Nih antuerh pag ie bil Shotore tkati*). Pri enovidskih nedovršnikih tipološko izstopajo naslednje preureditve: zamenjava vršilca dejanja z nosilcem stanja, zamenjava brezosebne rabe z osebkovo, nadomestitev prehodnosti z neprehodnostjo, zamenjava enega tipa vezave z drugim. Dovršniška enovidskost je skladenjsko manj izrazito označevana kot nedovršniška. Drugotna nedovršniška enovidskost je dokazljiva s skrčeno in preurejeno tipologijo skladenjskih sprememb.

Živko Cvetkovski analizira vid pri glagolih, ki v makedonščini nastopajo v kopulativni vlogi. Ločeno obravnava dovršne (*stori* (*se*), *izleze*, *ispadne*, *pokaže* (*se*), *zgodi* (*se*), *pogodi* (*se*)) in nedovršne (*čini* (*se*), *izgleda*, *smeta*, *misli* (*se*),

zamisluva (*se*), *vika* (*se*), *stoi*) kopulativne glagole. Posebej omenja del tovrstnih glagolov, za katere vid ni bistvena kategorija, npr. za dvojico *ostane – ostanuva*, ki vidsko ni polarizirana. Zanimajo ga pomenske razsežnosti njenih členov.

Prispevek **M. Ju. Čertkove** je trdno vpet v njeno vidoslovno raziskovanje, saj se navezuje na rezultate predhodnih obravnav kategorije vida⁸ (zlasti problematike, ki se odpira ob pojmu vidске parnosti), nakazuje pa tudi smer njenega nadaljnega delovanja. V njem predstavlja modele vidskih parov⁹ s predpono *pro-* v sodobnem ruskem jeziku, hkrati pa nadaljuje s pojasnjevanjem lastne koncepcije vidске parnosti ter defektnosti (oz. enovidskosti). Navaja štiri t. i. pomensko-vidskotvorne modele predpone *pro-*, ki se v tej vlogi pogostnostno razvršča za že predstavljeno predpono *po-*: prvi model predstavljajo tradicionalno rezultativni pari kot *čitat' – pročitat'*, drugega pari, tvorjeni iz glagolov, ki označujejo zvočno in govorno dejanje (npr. *grohotat' – progrohotat'*, *kričat' – prokričat'*), tretjega limitativni pari, tvorjeni iz glagolov obstajanja (npr. *suščestvovat' – prosuščestvovat'*), četrtega pa limitativni pari s pomenom subjektivne ocene časa poteka dejanja (*žit' – prožit'*). Pri ugotavljanju modelov izhaja iz razumevanja vidskega para kot dvojice funkcionalnih vidskih partnerjev (Čertkova 1998: 111), ki so lahko sopomenski, blizupomenski ali pa obstajajo kot pomensko bolj razmaknjene leksikalno-pomenske različice. Funkcionalno merilo je širše od merila zamenljivosti dovršnega člana z nedovršnim v sobesedilu zgodovinskega sedanjika, s katerim je vidsko parnost preverjal Maslov. Avtorica govori tudi o nadaljnjih nalogah slovanskega vidoslovja. Kot neodložljivo omenja izdelavo končnega spiska semantično-vidskotvornih modelov vidskih parov v slovanskih jezikih, potrebna pa je tudi izdelava opisa oblikovnega ustroja kategorije vida.

V zadnjem sestavku zbornika (**Germanija Šoklarova-Ljorovska**) sta primerjalno predstavljena makedonski in poljski časovni sistem. Posebna pozornost je namenjena povezanosti posameznih oblik z vidom.

2.4 Na okrogli mizi, s katero se je tretja mednarodna aspektološka konferenca v Skopju končala, sta bila sprejeta tudi sklepa, da bo aspektološka podkomisija svoje delo nadaljevala in da bo četrta konferenca leta 1999 v enem izmed evropskih slavističnih centrov. Enoletni zamik konference je povzročil 12. mednarodni slavistični kongres, ki je bil leta 1998 v Krakovu. Na njem je bila v okviru posebnega tematskega bloka obravnavana tudi slovanska aspektološka problematika. Bloku z naslovom *Semantika slovanskega aspekta* je predsedoval Stanislav Karolak, s prispevki pa je poleg njega sodelovalo še pet znanih vidoslovcev: M. Ju. Čertkova, G. A. Zolotova, V. Klimonov, Volkmar Lehmann in Ljudmil Spasov.

3 S predstavivijo tretjega zvezka iz serije *Semantika in struktura slovanske-*

⁸ Prim. npr. Čertkova 1996.

⁹ Modele natančneje opredeljuje kot "semantiko-vidoobrazovatel'nye modeli" (*SSVS III*, 210).

ga vida in z okvirno informacijo o seriji sami je bil prikazan del aktualnega dogajanja na področju slovanskega in splošnega vidoslovja. Da je to razgibano in bogato, poleg posameznih prispevkov v strokovnih revijah in publikacijah dokazujejo tudi nove monografije ter vidski problematiki posvečeni zborniki, kakršen je npr. *Tipologija vida: problemi, poiski, rešenija*, ki je leta 1998 izšel v Moskvi.

Navedenke

- ČERTKOVA, M. Ju., 1996, *Grammatičeskaja kategorija vida v sovremennom ruskom jazyke*, Moskva, Izdatel'stvo Moskovskogo universiteta, 172 str.
- KAROLAK, Stanislav, 1996, O semantyce aspektu (w dwudziestą rocznicę publikacji rozprawy F. Antinucciego i L. Gebert »Semantyka aspektu czasownikowego«), *Biuletyn polskiego towarzystwa językoznawczego, Bulletin de la société polonaise de linguistique*, Zeszyt LII – Fascicule LII. Warszawa, Wydawnictwo Energeia, 9–56.
- NOVAK, France, 1998, 12. mednarodni kongres slavistov v Krakovu od 27. avgusta do 2. septembra 1998, *Jezikoslovni zapiski* 4, Zbornik Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, Ljubljana, 201–205.
- SPASOV, Ljudmil, 1997, Proekt opisanija glagol'nogo vida v makedonskom jazyke s osobym učetom rezul'tativnoj vidovoj konfiguraciji, *Semantika i struktura slavjanskogo vida II*, Kraków, Wydawnictwo Naukowe WSP, 221–226.
- SSSV I= *Semantika i struktura slavjanskogo vida I*, Otvetstvennyj redaktor Stanislav Karoljak, Kraków, Wydawnictwo Naukowe WSP, 1995, 193 str.
- SSSV II= *Semantika i struktura slavjanskogo vida II*, Otvetstvennyj redaktor Stanislav Karoljak, Kraków, Wydawnictwo Naukowe WSP, 1997, 252 str.
- SSSV III= *Semantika i struktura na slovenskiot vid III*, Redaktori: Stanislav Karoljak, Ljudmil Spasov, Skopje, Filološki fakultet »Blaže Koneski«, Katedra za makedonski jazik i južnoslovenski jazici, 1998, 234 str.
- Tipologija vida: problemi, poiski, rešenija*, Otvetstvennyj redaktor M. Ju. Čertkova, Moskva, Izdatel'stvo Škola »Jazyki ruskoj kul'tury«, 1998, 528 str.
- TOMMOLA, Hannu, 1986, *Aspektual'nost' v finskom i ruskom jazykah*, Hel'sinki, Neuvostoliitto-instituutin Vuosikirja 28, 1986, 344 str.
- XII. *Międzynarodowy kongres slavistów Kraków 1998, Streszczenia referatów i komunikatów, Językoznawstwo*, Warszawa, Wydawnictwo Energeia, 1998, 360 str.